

FOTOSKOLAN **HEMMASTUDIO**

FIXA **EGEN** HEMMASTUDIO

Den är billig, tidlös, uppskattad och enkel att fixa med sådant du redan har hemma. Årets julklapp är densamma som den alltid varit – porträtt av dig, dina barn eller hela din familj. Ta en sväng ut i förrådet och bygg ihop din egen studio. Sen kan du fixa julklapparna utan att stressa i affärerna.

TEXT OCH FOTO **AMY LAGERMAN**

Studiofotografering handlar egentligen om att ta kontroll över ljuset. Vilket i sig inte är en lätt sak, utan något som kräver både känsla och tålamod. I reklambilderna ser vi bara en tjugig modell, eller någon habegärsväckande pryl och tänker inte särskilt mycket på hur den fotograferades. Men bakom bilden ligger fantastiskt många timmar där allt planerats in i minsta detalj. Under plåtningen går många timmar åt att finjustera ljuset så att det blir precis perfekt. Så jobbar proffsen. Med

många blixtrar, modeller, assistenter, stylister och retuschkonstnärer.

Hemma blir det en annan femma. Där saknar vi oftast både Elinchrom-blixtrar och stylister. Därför får vi i stället ta vad vi har. Den bästa modellen är till exempel inte den vi ser på tidningsomslagen utan den du har tillgänglig. Likadant är det med ljus och pynt runt omkring. Ta det du redan har. Men innan vi går in på hur du ska använda hushållets resurser ska vi snudda vid fotografiets beståndsdelar – ljus och skuggor.

Ljuset

Solen är vår främsta ljuskälla, och det är just solen som vi vill härma i studion. En vanlig riggning är att placera ljuset framför modellen, lite snett ovanför ansiktet. På så sätt får vi ett vackert blänki i modellens ögon – precis som om vi fotograferat utomhus i solskenet – och ett spännande skuggspel i ansiktet.

Ljus har olika temperaturer. Dagsljus, det vi kallar för neutralt ljus, har en temperatur på 5600K (Kelvin). Det är också den temperatur som vi får med vanliga blixtrar och vissa lysrör. Vid soluppgång och solnedgång har ljuset en temperatur på mellan 1000 och 3000K, medan ljuset från en mulen himmel ligger på 6000-8000K. Vår vanliga inomhusbelysning – glödlampor och vanliga lågenergilampor – har en färgtemperatur från 2700K. När du fotograferar inomhus riskerar du alltså att få varmt orangefärgade bilder som rimmar illa med verkligheten.

Skuggorna

I din hemmastudio kommer du att tillföra extra ljus. Men det innebär inte att du eliminerar skuggorna. Riggas du upp för mycket ljus försvinner ansiktets konturer och bilden blir platt och tråkig. Samma platta bild får du om du lyser upp din modell rakt ovanifrån – det skulle motsvara resultatet du fick om du fotade någon mitt på dagen på sommaren. Tänk också på att du kan styra vilken känsla bilden ska förmedla redan med ljuset. Ett försiktigt upplättningsljus känns naturligt medan en hårdare direkt ljussättning omedelbart blir mer dramatisk.

Du kan också testa att lägga till skuggor. Persienner ger ett vackert grafiskt mönster medan ett större sönderrivet pappersark, till exempel en engångsbordsduk, framför en lampa kan skapa intrycket att solen lyser på modellen genom ett skirt lövtak.

» Solen är vår främsta ljuskälla, och det är just solen som vi vill härma i studion. «

Man tager vad man haver

Oavsett om du bor i lägenhet eller småhus, i en etta eller fyra, kan du nästan alldeles säkert sätta upp en egen studio. Den behöver inte så mycket plats, och eftersom du jobbar med saker du redan har hemma är det ingen match att ställa undan dem efter plåtningen. Visserligen finns det billiga blixtrar från 1 000 kronor och uppåt, men till en början kan du lika gärna använda resurserna du redan har. Som ljuskälla kan du använda till exempel skrivbordslampor eller halogenstrålkastare, även kallade byggglampor. Du behöver något att mjuka upp ljuset med i de fall du inte vill ha hårda kontraster och något att studsa ljuset emot. Samt en bakgrund.

Dutta med bakgrunden

Vi börjar med bakgrunden. Nöjer du dig med ett traditionellt porträtt föreställande huvud och axlar är det enklast att plocka fram ett lakan och hänga upp över en dörr. Beroende på vilket objektiv du planerar att fotografera med måste du vara mer eller mindre noggrann med att stryka tyget. Med stor bländare får du en vackert suddig bakgrund om du tar fokus på modellens ögon. Blir inte bakgrunden tillräckligt suddig så försök öka avståndet till bakgrunden.

Ett vitt lakan av bomull har matta fibrer som inte reflekterar ljuset. Beroende på hur du riktar lamporna, eller hur långt bakgrunden står, kan du framställa bakgrunden som vit till olika grader av grått och djupaste svart.

Har du planer på att regelbundet använda din hemmastudio kan det vara en idé att offra ett lakan permanent. Dels för att du får en kortare startsträcka om du slipper börja sessionen med att stryka. Dels för att du med hjälp av textilfärg och en svamp enkelt kan dutta på ett diskret mönster. Omväxling förnöjer som bekant.

När du ska gå över till helkroppsbilder och behöver en

större bakgrund är december en bra månad att fynda tyger. Ikea och Jysk är två av varuhusen som säljer billiga buntar av både enfärgat och mönstrat tyg. Det enklaste sättet att få upp bakgrunden mot väggen är att nåla fast tyget över en gardinstång.

Lyft fram detaljerna

En vanlig skrivbordslampa genererar oftast ganska lite ljus, men om du vill fotografera en mindre detalj kan en sådan räcka. En lilja placerad i ett fönster med neddragna persienner kan bli en vacker tavla om du lättar upp kronbladen med en spot. Eller varför inte en LED-ficklampa?

Ett porträtt däremot kan behöva mer ljus. Men innan vi pratar om lamporna är det viktigt att återkoppla till det vi var inne på tidigare. Färgtemperaturen. Eftersom glödlampor, lågenergilampor och halogenstrålkastare har olika färgtemperaturer är det viktigt att vitbalansera. Vet du inte hur du vitbalanserar din kamera bör du slå upp det i manualen. Ett vanligt skrivarpapper i A4-format fungerar utmärkt. Håll upp pappret framför kameran när lamporna är påslagna och ta en första bild. Den

bilden anger du sedan som mall innan du låter kreativiteten flöda.

Har du möjlighet att fotografera i råformat bör du göra det. Då kan du justera vitbalansen ytterligare i datorn vid behov.

När du använder dig av bygglampor får du ett relativt kort upplyst område. I alla fall om man jämför mot den ansevärd mängd värme som lampan alstrar. Med tanke på brandfaran är det ytterst viktigt att du inte låter något brännbart komma i kontakt med lampan. Redan efter några minuter har temperaturen i rummet höjts, varför det kan vara praktiskt att ställa upp en fläkt. Samma fläkt kan för övrigt även riktas mot modellens ansikte och håret för att ge bilden lite extra fart.

För en billig peng kan du köpa ett stativ till bygglamporna. Det är nämligen lite krångligt att bygga en egen ställning. Med stativet kommer bygglamporna direkt upp i ansiktshöjd om modellen sitter ner. (Visst minns du att vi vill att ljuset ska påminna om solen och alltså bör komma strax ovanifrån?)

En bygglampa på 500 W känns bländande för det mänskliga ögat, men för kameran räcker det inte långt. Har du tillgång till två eller fler bygglampor vinner du flera fördelar:

- Du slipper skruva upp ISO. Bruset i bilden ökar ju högre ISO du använder.
- Du kan kombinera kortare slutartider med mer rörelse. Men räkna inte med storyviga rörelser med enbart två bygglampor, de avger helt enkelt inte tillräckligt med ljus.
- Du kan ljussätta fler detaljer och därmed få mer komplexa bilder.

Styr ljuset

Ljuset från en bygglampa är varmt och koncentrerat och ger en hård effekt när det faller på ansiktet. För att slippa skarpa skuggor som framhäver rynkor, näsvingar och kindben, och som ger en aldrig så pig modell ett hålogt utseende, bör du lätta upp ljuset.

Här tar vi upp två metoder.

Det första sättet är att slå ljuset mot en vit vägg. För att indirekt ljus ska fungera måste väggen vara ganska nära modellen. Ljuset avtar nämligen med avståndet i kvadrat. Råkar dina väggar vara i en annan kulör kan du eventuellt haka av en garderobsdörr och ställa vid sidan av modellen. Slår du ljuset mot en vägg med aldrig så svaga färger riskerar du att färgen smittar av sig på motivet.

Har du litet utrymme i förrådet är en lättare lösning att köpa en skiva frigolit från ett byggvaruhus. Den justerar du utan ansträngning med ena handen och kan därmed snabbt rikta ljuset precis dit du vill ha det.

Räcker inte den vita ytan kan du förstärka studseffekten ytterligare. På flera byggvaruhus finns vindruteskydd som är tillverkade i silverfolie. De väger tillräckligt lite för att du snabbt ska kunna nåla upp den på frigolitskivan när du ytterligare behöver ljusa upp skuggpartier i bilden. Föredrar du i stället att klistra upp aluminiumfolie på en bit kartong för en mer lättmanövrerad reflektor är det viktigt att komma ihåg att skrynkla till folien först. Är folien för slät blir effekten i stället lika hård som från en vanlig spegel.

Det andra sättet är att lätta upp ljuset från byggglampen genom ett tyg. Ett vanligt lakan, en linneduk, eller en bit fiberduk mjukar upp ljuset och fördelar det jämnare över ansiktet. Att belysa genom ett tyg är effektivare än om du studsar ljuset mot en vit yta, men det stjäl också en del ljus. Modellen måste vara närmare lampen. Och det nästan kräver att du får hjälp av en assistent. Eftersom det är livsfarligt att låta brännbart material komma i kontakt med lamporna måste du vara säker på att tyget håller ett säkert avstånd.

Börja med att placera ljuskällan minus 45 grader från kameran, och 45 grader ovanför modellen. Du bör kunna se lamporna reflekteras i modellens ögon. Rikta sedan en reflektor mot ansiktet tills du är nöjd med effekten. Be modellen flytta sitt ansikte åt olika håll för att se hur bilden förändras beroende på hur ljuset faller. Nu är det fritt fram att börja experimentera.

Du kan själv

Studiofotografering handlar om ljussättning, men också om att vara kreativ. Som fotograf stöter du konstant på problem. En del går att lösa med hjälp av pengar, i form av ny utrustning och hjälpmedel. Andra kräver att du uppfin-

ner egna lösningar. Eller helt enkelt ser det uppenbara.

Att kanske smyga in naturligt ljus. Under vintermånaderna har vi få timmar med dagsljus, så det gäller att vara förberedd och passa på. Förbered studion kvällen innan, och placera lamporna så att de kompletterar ljuset som faller in från fönstret.

Har du en kamera med inbyggd blyxt?

Undvik att använda den rakt på. Den inbyggda blyxten är egentligen galet placerad, men med små medel kan du justera den. Det enklaste sättet är att ta en bit kartong, kila in den framför blyxten och rikta den uppåt. På så sätt slår blyxten alltid i taket och studsar tillbaka på modellen. Ljuset blir mer spritt och du slipper överexponerade ansikten.

En annan lösning är att diska ur och torka en mjölkkartong. Klipp ur botten och en lagom stor öppning för att kunna trä kartongen över blyxten. Klä insidan med aluminiumfolie och häfta därefter fast en bit fiberduk för öppningen där botten var. Kartongen tejpas därefter fast över blyxten. Det kanske inte är snyggt, men du har ökat dina chanser att få en lyckad bild genom mjuka upp ljuset.

Billig dyrbar julklapp

Efter bara några timmar i din studio kommer du att ha en större förståelse för vilken roll ljuset spelar för dina bilder. Med hjälp av material som du redan har hemma kan du äntligen ta fantastiska porträtt av dig själv och din familj. Förutom att det är nästan gratis är det dessutom roligt. Och, inte minst. Bilderna är en otroligt uppskattad julklapp. ■